

WINNER'S WISH

– född för att överleva!

Text och foto: Nicole Pergament

INGRESS

Tänk dig att du förlorar ditt älskade sto i sviterna efter ett kejsarsnitt. Tänk dig att stå där med en nyfödd och darrande fölunge som inte har någon mamma att ty sig till och inget naturligt sätt att få i sig den näring den behöver. För att få den att överleva måste du *en gång i timmen – ibland två –* gå ut i stallet och ge den nappflaska. Dygnet runt. Tänk dig att du ett halvår tidigare själv nästan strök med i havandeskapsförgiftning, därefter förlöstes med kejsarsnitt och att du nu, förutom fölet, också har en sexmånaders baby att ta hand om.

TEXT

Såg du reportagen i TV-programmet "Veterinärerna" om halvblodsuppfödaren Jenny Karlsson som tog med sig sin moderslösa fölunge hem från djursjukhuset i Helsingborg och gav honom en shetlandspanny som styvpappa? Själv tog hon på sig den minst sagt krävande uppgiften att agera mattant.

Men låt oss ta det från början: En morgon, närmare bestämt den 14 juni år 2007, kom Jenny ut i stallet och upptäckte att hennes högdräktiga sto Warita hade lyckats spränga sin boxdörr och ta sig ut till flocken i hagen. På vägen hade hon rivit ett staket. Jenny blev förvånad för det var inte likt Warita att bete sig på det sättet. Eftersom Warita dessutom var svullen runt slidan misstänkte Jenny att hon hade fölat någonstans ute. Jenny började omedelbart gå runt på gården och leta.

- Och så tyckte jag att jag hittade något som liknade ett föl i bäcken! Och du vet jag var helt hysterisk! Jenny tillkallade sin veterinär som konstaterade att fölungen trots allt var kvar i magen men att Warita troligtvis drabbats av kolik eller livmoderomvridning.

- Det rann om mulen på henne på grund av koliken så han fick tömma henne på 20 liter vätska genom näsan innan vi kunde köra in till djursjukhuset, berättar Jenny.

Inne på Regiondjursjukhuset i Helsingborg fick Jenny bekräftat att det rörde sig om både livmoderomvridning och grovtarmsförstoppning.

- Och jag fick beskedet att fölungen var död för de fick ingen reflex via ögonvrån. De går in i via ändtarmen och trycker på ögonen på fölungen och då ska ju den röra sig men det gjorde han inte så de trodde att han var död. Plus att de inte fick något hjärtljud. Och jag sa: dra ut fölungen och rädda stoet!!

Man bestämde sig för att tillgripa kejsarsnitt och Jenny gick för att ringa sitt försäkringsbolag. Men då kom plötsligt djursjukvårdarna springande och meddelade:

- Den rörde sig!

Jenny som är en erfaren uppfödare med mer än 20 fölningar bakom sig visste att man normalt bara har ett par timmar på sig – om en fölning går snett finns där inte mycket att göra för att rädda fölet. Med tanke på att det hade gått flera timmar innan veterinären kom och ännu fler innan de kom fram till Djursjukhuset så gick budskapet om att fölungen hade rört på sig inte riktigt in.

- Och jag struntade i vilket bara de gjorde något! Alltså, de hade nog inte så mycket att säga till om, för jag bara tjatade hela tiden: "rädda henne, skit i fölet, rädda henne, skit i fölet!" Det var vad jag ville då.

Men det blev inte som Jenny ville. Djursjukhuset klarade fölungen men dessvärre inte Warita som till Jennys stora sorg dog i sviterna. Det var naturligtvis ett fruktansvärt dråpslag för Jenny då men idag ser hon trots allt på det med viss tacksamhet.

- Med facit i hand så är jag glad att det blev så. Hon var 18 år, hon hade kanske inte kunnat få ett nytt föl utan kejsarsnitt och hon hade haft tarmomvridning med förstörd mjälte. Dessutom så slapp jag ju ta beslutet. Det hade varit svårt.

Ammasto?

Vad skulle nu hända med det lilla fölet som låg ensamt och övergivet i en stor box på djursjukhuset och hölls vid liv med hjälp av dropp? Frågan var om man kunde hitta ett ammasto. I boxen intill fanns faktiskt ett sto som samma dygn hade fött ett föl som var så svagt och hade så dåliga odds att man hade beslutat sig för att ta bort det. I liknande situationer har det hänt att man på Regiondjursjukhuset, så långt man har kunnat, har hjälpt till med "adoptioner". Vanligtvis skär man då loss en bit av det döda fölets skinn och tejpar på ryggen på adoptivfölet för att få stoet att känna "rätt" doft och lättare acceptera det nya fölet. Men eftersom ägaren till stoet var alltför upprörd och omskakad efter sin förlust för att orka ta ställning till saken så bestämde sig Jenny för att istället ta hem sitt föl och försöka nappa honom själv.

Komplikationer

Det lilla hingstfölet var så svagt de första dygnen efter hemkomsten att han inte kunde stå på benen. På djursjukhuset hade man varnat Jenny för att han kanske också hade fått en CP-skada till följd av syrebrist i samband med kejsarsnittet.

- Jag fick ha hjälp att lyfta upp honom. För mycket svaga fölunger ska man ju inte ge mjölk när de ligger för det är så lätt att de får lunginflammation om de sväljer fel. Så Anders (Jennys man) fick komma med ut och lyfta upp honom om han inte kom upp själv.

Komplikationer tillstötte: fölet fick feber och man blev tvungen att sätta in penicillin. Han fick förstoppning, han fick diarré.

- Och hur länge pågick det här?
- Det var ju värst de första 14 dagarna.
- Och då var ni ute hur ofta?
- Den första helgen från fredagen och fram till måndagen fick jag ju mata honom en gång i halvtimmen för han hade svårt att hålla blodsöcket!
- Dygnet runt?
- Dygnet runt, ja.
- Plus att du hade en liten baby?
- Ja, jag hade ju två grytor då här på spisen – fölets mat och Oscars. Det var ju inte bara att gå ut och ge mjölk en gång i halvtimmen. Sen skulle du in och tvätta upp grejorna och sen var det dags att börja

förbereda nästa omgång mat. Så vi kunde inte ens åka och handla! Min mamma fick åka och handla till oss.

- Hur mycket fick du sova?
- Alltså ibland kunde jag byta bort... om det kom någon så kunde jag gå och lägga mig en timme.

Varför ställa upp i TV?

Många har undrat hur Jenny mitt i denna tid av sorg och bestörtning över Warita och oro och vak över fölet ändå valde att ställa upp i TV. Men för Jenny kändes det viktigt att förmedla hur svårt det faktiskt är att föda upp en fölunge. De flesta kan inte ens i sin vildaste fantasi föreställa sig vilket åtagande det innebär.

- Det är ett sånt fruktansvärt jobb så det går egentligen inte i ord att beskriva: alltså man kan inte ha ett vanligt jobb OCH föda upp en fölunge!
- Skulle du rekommendera någon annan att göra det?

Jenny funderar en stund. Sen säger hon:

- Nej... faktiskt inte. Alltså det var SKITJOBBIGT! Dygnet runt! Det är inget som jag önskar mina ovänner.

Rent ekonomiskt var det inte heller någon lysande affär. Kejsarsnittet på 47.000 kronor täcktes visserligen av Waritas försäkring men Jenny hade missat att teckna en föl- och fosterförsäkring varför fölets första dygn på djursjukhuset gick på 25.000 kronor. Till det kom sen kostnaden för modersmjölkersättningen på 10.000 kronor.

- För de pengarna kan du köpa en fin fölunge! säger Jenny och fortsätter:
- Men sen kan jag vända på det: hade jag hamnat i samma situation igen så tror jag, galen som jag är, att jag nog hade gjort om det. Det är det som är det värsta!

Nalle the hero

Men även om Jenny lyckades hålla fölet vid liv så behöver ett litet föl, precis som alla andra hästar, mer än bara näring. Det behöver närhet, värme, trygghet och kroppskontakt. För att inte tala om social träning och uppfostran! Och det var så trotjänaren Nalle kom in i bilden. Nalle är Jennys shetlandspanny och han hade uppfostrat en föräldralös fölunge förut. Det är knappast det roligaste han vet men Jenny hoppades nu att hon skulle kunna räkna med Nalle än en gång, att han skulle lyckas göra häst av det lilla hingstfölet som fått namnet *Winner's Wish* efter sin berömde far, Jan Brinkhästen, *First Wish*.

Redan första kvällen ledde Jenny in Nalle i Wishys box och lät dem bekanta sig med varandra. Wishy hade vid det laget säckat ihop i halmen av trötthet efter allt ståhej kring flytten från djursjukhuset och efter att ha satt i sig en hel flaska modersmjölkersättning. Nalle bara snusade lite lätt på det sovande fölets huvud.

- Jag har inga förväntningar att det ska bli kärlek vid första ögonkastet utan det här kommer att ta lång tid. Och det får ta den tid det tar, sa Jenny i TV-programmet Veterinärerna.

Det första dygnet vågade Jenny inte lämna dem ensamma en sekund.

- Jag satt på en trädgårdsstol i stallet och hade barnvagnen vid sidan och vickade på den. Och så hade jag koll på de två. Men det gick ju rätt fort. Det tog inte mer än ett halvt dygn så förstod jag ju att de skulle bli vänner.

- Du hade dem i box första dygnet?
- Ja, alltså jag försökte göra med Wishy som jag gör med alla fölungar. Jag tar ut dem på fjärde dagen. För mitt mål var att det skulle bli en häst och då skulle vi göra likadant som med de andra. Och jag skulle inte stå och klia honom när jag matade honom. Det är jättesvårt att låta bli när de är så söta! Jag fick ha händerna på ryggen. För jag visste att en dag blir han ett monster. Det blir alla hingstar. Så därför var det bra om det fanns någon annan som kunde ge honom mat ibland så han inte blev så bunden till mig. Fast det blev han ändå och ibland kunde jag inte låta bli: Jag ropade "Wishy Pishy" och så sprang jag in och ställde mig i boxen och då kom han i tvåhundra nittio: "Var är min mamma?" Och så skulle han ju bita. Hela tiden! Och han nappade efter en hela, hela tiden. Och jag slog till honom och till slut var jag så trött på att slåss med honom så ibland var det bara att köra in tummen i munnen på honom och bara: "sluta nu!" Han bet aldrig men han hade sugbehov.
- Försökte han suga på andra saker?
- Allt! Man kunde stoppa in ett spö och låta honom stå och hålla det.
- Även på Nalle?
- Ja, ja. Han stod och sög på manen.

Så småningom kom Jenny och Anders på att de kunde hälla upp Wishys mjölk i en plastdunk som de helt sonika klämde in mellan gallren i boxdörren. Sen kunde de gå därifrån så att kontakten med Wishy blev så minimal som möjligt. Dunken var försedd med en plastnapp så Wishy hade inga problem att förse sig själv. Och sällskap hade han ju av Nalle.

Nya kompisar

Även om allt hade gått bra var Nalle minst sagt lättad när Jenny sex månader senare entledigade honom från uppdraget. Vid det laget hade Wishy vuxit flera hästlängder.

- Han var ju nästan dubbelt så hög som Nalle då och han var på och bet i allt och han drog i manen och han drog i svansen på Nalle.
- Men kunde inte Nalle fortfarande dominera?
- Njæe... alltså han var ju rätt så tuff den här fölungen. För att överleva det han har överlevt så kan du inte vara mes. Och han är ju en stark individ. Det visade sig redan då. Han var ju på Nalle rätt så friskt. Det är ju alla små fölungar. De är ju busiga och så. För de får ju kämpa för att klättra upp på sin mamma. När han skulle klättra på Nalle så var det ju bara att lägga benet över. Han fick ju inte samma utlopp för sin energi.

Fram till den dagen hade Wishy bara gått med Nalle och aldrig haft fysisk kontakt med någon annan häst. Men nu hade Jenny köpt en jämnårig kompis till Wishy, ett sex månaders halvblodsföl vid namn Spendrup.

- Hur släppte du ihop dem?
- Nej, jag bara släppte ihop dem i en stor fölbox. Men det blev inte bra och det förstod jag på Wishys rädsla. Han blev riktigt loj.

Trots att Spendrup och Wishy var jämnåriga så var det rejäl skillnad på dem i storlek. Spendrup hade vuxit upp med en riktig mamma och druckit riktig stömjölk så han var mycket större. För kanske första gången i sitt unga liv blev den lille kaxige Wishy rädd.

- Och en dag när jag kom hem så stod han och bet i krubban och då misstänkte vi att han hade fått magsår eftersom han inte hade fått äta när han själv ville. Och då separerade jag direkt.

Fram på vårkanten fick Wishy istället gå på bete med sin treårige storebror Winchester som då redan var valack och jättesnäll.

- Och där upplevde jag att Wishy blev häst. Han blev så tuff över att det var någon som var så pass stor som ville vara kompis med honom så han kom inte till mig längre. Han bara försvann: "Matte jag har en kompis!" Och hur jag än kallade och skrek så kom han inte. Och så gick de ihop några månader. Och sen blev han kaxigare och kaxigare. Han kom på att om han biter och biter och biter och sen står och hoppar med frambenen på var sida så kan man trycka in sin matte i elstängslet och då säger hon ingenting. Så han var vidrig!

Till slut fick Jenny nog av Wishys fasoner och kände att det var dags att ta hem honom till någon som kunde sätta honom på plats. Han fick åter gå tillsammans med den jämgamle Spendrup och har så gjort sedan dess.

Född för att vinna?

Idag snart två år senare har Wishy vuxit till sig ordentligt och mår som en prins. Han har också kastrerats vilket matte Jenny upplever som en "gudagåva".

- Han är snäll som ett lamm nu.

Det "största" problemet idag är att han försöker bita i grimskaflet när Jenny leder honom ut och in.

- Ofta släpper jag in honom helt lös och då går han gärna och kollar läget lite och vill inte lyda. Men då går jag och gömmer mig och då springer han in i stallet: "Var e hon? Var e hon?"
- Vilka är framtidsplanerna för Wishy nu?
- Ja, från början sa jag att jag inte skulle sälja och att han inte skulle lämna gården. Jag är fortfarande inte så säker på att han blir såld, men idag säger jag: hittar jag rätt köpare så är han till salu. Men rätt köpare är inte någon som tycker synd om honom för att han är söt och har varit i TV, utan det ska vara någon som ser hans kvaliteter. För han får ett bättre liv som rid- och tävlingshäst. Alla föl som föds här har jag ju en förhoppning och dröm om att det ska bli landslagshästar av. Det spelar inte så stor roll om det är hoppning eller dressyr eller körning eller elitnivå western. Men jag vill att de ska nå eliten. Och det är det jag planerar och försöker hitta hingstar till. Jag försöker ha hög klass på stona: att de går igenom röntgen, att de är friska, har perfekt foderstat och allt sånt.

Som en ödets ironi fick Jenny några dagar efter Waritas död veta att stoet hade elitpremierats, en utmärkelse som tilldelas avelsston som fått minst sju avkommor av mycket hög kvalitet med höga poäng på tävlingar och premieringar.

Med andra ord har han onekligen en del att bråsa på, lille Wishy. Kanske får vi se också honom i de stora och prestigefyllda sammanhangen framöver? Att han är född för att överleva har han ju redan visat med all önskvärd tydlighet. Och vem vet? Kanske är han också född för att vinna?